

Світ за доби протекціонізму: що дасть Україні нова система торговельного захисту

Анжела Махінова, Sayenko Kharenko _ Вівторок, 06 березня 2018, 14:12

Мабуть, вже не для кого не секрет, що у світі розпочинається доба протекціонізму та навіть "глобальні торгові війни".

А чи готові українські виробники до нової реальності? Передвісники такого сценарію вже є.

Згадаймо ЄС, який вже багато років не ініціював розслідувань проти України. Але зовсім нещодавно "закрив" свій ринок від українського гарячекатаного прокату, на черзі – феросплави...

Чи не настав час й Україні захищати власні ринки? Тим паче, що 28 лютого відбулася значна подія – [уряд погодив п'ять нових законопроектів](#), підготовлених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, які кардинально змінюють систему заходів торговельного захисту (антидемпінгові, захисні та компенсаційні).

"Морально застаріле" законодавство

Потреба реформувати систему заходів торговельного захисту в Україні назріла вже дуже давно, адже законодавство у цій сфері було прийнято в Україні в далекому 1998 році. Зрозуміло, що відповідні закони просто "морально застаріли", оскільки вже не відповідають вимогам практики вирішення суперечок у СОТ, а головне – викликам, які наразі стоять перед урядом.

Така ситуація шкодить усім. МЕРТ не може ефективно захищати українських виробників, адже виникає все більше "екзотичних" видів недобросовісного імпорту, який взагалі не вписується в чинне законодавство, а отже, боротьба з таким імпортом – це суцільна сіра зона, в яку останні роки загнане міністерство.

Проактивна позиція МЕРТ призводить до появи незадоволених застосовуваними рішеннями, які, розуміючи "величезні діри" у законодавстві, намагаються оспорювати такі рішення у судах. Та й саме законодавство далеко не досконале – мало хто з українських виробників може самостійно його опанувати.

Запропоновані законопроекти кардинально модернізують діючу систему заходів торговельного захисту. Спробуємо розібратися, що ж такого нового передбачається.

Захисним заходам бути!

Нарешті спеціальні заходи стануть захисними заходами, як це передбачено в СОТ. І питання тут навіть не в термінології.

Важко повірити, але незважаючи на те, що Україна під час вступу до СОТ прямо підтвердила, що спеціальні заходи – це одне й те саме, що й захисні заходи; що Україна кожне спеціальне розслідування та спеціальні заходи нотифікує в СОТ саме як захисні, наші суди навіть на рівні апеляції (!!!) примудрилися сказати, що це зовсім різні речі, і що Міністерство не повинно дотримуватися ГАТТ 1994 та Угоди СОТ про захисні заходи під час застосування спеціальних заходів!

До того ж, якщо законопроекти будуть прийняті, в Україні буде прямо передбачено, що захисні заходи можуть застосовуватися, винятково якщо імпорту був наслідком непередбачуваних обставин, чого немає у чинному законі "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну", але що є прямим зобов'язанням України в СОТ.

Дуже сподіваюся, що після таких змін не буде більше таких справ, як *Японія проти України – Спеціальні заходи щодо легкових автомобілів*, коли навіть соромно апеляцію подавати.

Інструмент проти "недобросовісних" субсидій

Нагадаємо, що закон "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" не відповідає вимогам СОТ.

В Україні всі субсидії поділялися на легітимні, проти яких українські виробники не мають права вимагати застосування компенсаційних заходів, та нелегітимні, які дають право застосовувати такі заходи.

Натомість Угода СОТ про субсидії та компенсаційні заходи дозволяє застосовувати компенсаційні заходи проти будь-яких специфічних субсидій, які заподіють шкоду.

Зрозуміло, що на практиці склалася парадоксальна ситуація, коли українське законодавство забороняє застосовувати заходи, а СОТ дозволяє, що вочевидь не сприяло використанню цього механізму для захисту українських виробників. Нові законопроекти усувають зазначену суперечність.

Умови щодо строків

Хто пройшов хоч одне розслідування в Україні, знає, що строки – це дуже "умовне" поняття.

Мабуть, крім тривалості самого розслідування жоден інший строк фактично не врегульований на законодавчому рівні.

З власного досвіду скажу, що було багато непередбачуваних випадків: про слухання інформували за два дні; основні факти та висновки за результатами розслідування (це результат річної роботи!) направлялися учасникам розслідування для коментарів за два дні до прийняття рішення; запитальники направлялися учасникам розслідування через п'ять місяців після початку розслідування...

Нові законопроекти кардинально змінюють ситуацію на краще. Тепер по всіх важливих стадіях є чітко визначені строки.

Особливо важливим нововведенням є те, що як тільки запрацює нова система заходів торговельного захисту, МЕРТ буде зобов'язане робити попередні висновки ще задовго до завершення розслідування і надавати його учасникам можливість їх виправити до завершення розслідування.

Транспарентність понад усе

Чинне законодавство побудоване таким чином, що фактично МЕРТ зобов'язане повідомити свою позицію з приводу тих чи інших обставин розслідування тільки в остаточних фактах і висновках, тобто на фінальній стадії розслідування, коли учасники вже позбавлені можливості щось суттєво змінити.

Та й взагалі, розкриття таких фактів і висновків передбачене лише в рамках антидемпінгових та антисубсидіаційних розслідувань. У спеціальних розслідуваннях і цього немає. Доступ до них можливий лише через суд.

Законопроекти передбачають багато важливих положень, направлених на забезпечення транспарентності усіх процедур. Нарешті, бізнес зможе отримати доступ до "таємниці з таємниць" – розрахунків демпінгової маржі та рівня субсидії.

Згідно з новими правилами, МЕРТ повинно буде надавати такі розрахунки компаніям і давати право прокоментувати їх. Прямо передбачено право міністерства проводити консультації з компаніями для обговорення робочих питань, без чого іноді неможливо обійтися.

Зараз така можливість прямо не передбачена законодавством, і всі такі консультації, по суті, є "самодіяльністю" міністерства. Законопроекти передбачають надання МЕРТ доступу учасникам розслідування до електронної бази його матеріалів, скасовуючи надзвичайно обтяжливу вимогу, яка діє на сьогоднішній день, а саме: розсилка усіх документів, поданих в рамках розслідування, усім його учасникам – на практиці іноді йдеться про направлення більше тисячі сторінок на 15-20 адрес!

Проблема кворуму

Майже у кожній судовій справі по оскарженню заходів торговельного захисту виникає питання про кворум Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, яка уповноважена приймати всі ключові рішення, у тому числі про застосування заходів.

Здавалося б, питання дуже просте, але яка у нас діаметрально протилежна судова практика з цього приводу! Одні суди впевнені, що кворум повинен визначатися від всього складу комісії, затвердженого постановою Кабінету міністрів України (наприклад, якщо у списку 14 членів, то рішення за загальним правилом повинно прийматися не менше ніж 8 членами).

Інші суди вважають, що більшість має вираховуватися від кількості присутніх членів на засіданні комісії, тобто якщо у нас на засіданні присутні 8 членів, то рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало 5 із них. Законопроекти ставлять велику жирну крапку у цьому питанні, визначаючи, що рішення повинні прийматися більшістю від персонального складу комісії.

To be continued

Законопроекти передбачають багато інших прогресивних положень, наприклад:

- Якщо законопроекти будуть прийняті, МЕРТ за наявності відповідних підстав зможе ініціювати розслідування *ex officio*. Це дуже важливе положення, яке дозволить міністерству ефективно реагувати на "екстрені" ситуації з недобросовісним імпортом;

- Законопроекти передбачають, що за наявності великої кількості підприємств певної індустрії, яких дуже важко згрупувати, щоб скаргу про порушення розслідування підтримало більше 50%, дозволяється користуватися статистично обґрунтованими вибірками. Це відкриє шлях до розслідувань для виробників взуття, одягу, меблів, молочної продукції тощо, які наразі позбавлені такої можливості;

- Міністерство спробувало передбачити можливість застосування коригувань за наявності особливої ринкової ситуації (аналог *market distortions* в новому законодавстві ЄС). І хоча в законопроектах фактично дане питання тільки згадується (немає такого детального регулювання, як в ЄС), це реально дозволить міністерству більш ефективно захищати українських виробників від імпорту з РФ, де російські виробники споживають газ за штучно низькими регульованими державою цінами, та від інших подібних неринкових практик;

- Є велике сподівання на те, що з прийняттям законопроектів ефективно запрацюють перегляди для нових експортерів, розслідування проти ухилення від сплати мит і в принципі з'являться легальні перегляди спеціальних заходів.

- Також, можливо, у МЕРТ і Комісії з'явиться процедура імплементації рішень суду, прийнятих за результатами оскарження рішень Комісії та звітів груп експертів/Апеляційного органу СОТ, що наразі є сірою зоною, тощо.

Замість висновку

З висоти понад 12-річного досвіду роботи у цій сфері в Україні та за кордоном, можу без жодних перебільшень сказати, що законопроекти, розроблені завдяки титанічній праці Департаменту торговельного захисту МЕРТ, можуть повністю оновити вітчизняну систему торговельного захисту.

Тепер справа за "невеликим" – щоб законопроекти були якнайшвидше прийняті Верховною радою України.

З іншого боку, бізнесу треба звернути увагу на цей інструмент і почати його активно використовувати. Хочете усунути недобросовісний імпорт? Є ефективний механізм – треба брати і захищатися.

Автор: Анжела Махінова,

радник ЮФ Sayenko Kharenko